

Lukáts János

A szélharang

Amikor megérkeznek, első dolguk, hogy a szélharangot kiakasztják a nagy diófa legalsó ágára. A halkan csilingelő hangszer egész nyáron innen szemléli a kertet és lakóit. A nagy diófa már öreg, árnyéka több mint diója, a mókus mégis ezt a fát szereti, vastag törzse mögül ki-kilesekedik, lombjában hajmeresztő ugrásokat végez.

A háziak a nyár beköszöntével költöznek be a házba, július közepén, amikor befejeződik a tanév, és elcsendesednek az iskolák. A háziak ugyanis tanárok, akik az ország távoli vidékein élnek, de a nyarat itt töltik együtt, testvéri egyetértésben, rokoni zsörtölődésben. Az északi iparvárosból érkezik a fiútestvér, a cívisvárosból a nagyasszony, a fővárosból pedig a kisasszony, – hárman, mint a mesében. Sok napot és évet megélt mesehősök ők hárman. A faluban csak úgy hívják őket: a tanárék, így, többes számban. Csodálják, és kicsit nevetik őket, tisztelik és irigylik a falubeliek, amiért egész évben „csak” tanítanak, és el sem tudják képzelni, mit csinálnak egész nyáron a házban és a hatalmas kertben, miközben „semmi dolguk”.

Együtt érkeznek, egyetlen, közös autójukon, amelyet a mesebeli legkisebb vezet. Először felméri a házban és a ház körül tavaly óta esett mérhetetlen károkat: a lakásba beszabadult egereket, a megtolvajlott faskamrát, a rózsatövet, amely a bejárat előtt kipusztult, a füvet, amely a pingpongasztal helyén elburjázott. Megállapítják mindannyiszor, hogy már megint semmi termés nem lesz az idén se a dió, se az alma-, a birs- vagy a körtefán, mert minden elfagyott. De megállapítják azt is, hogy az utolsó szemig mindent leloptak ez évben is, mint tavaly. István első este kiszállítja a lakásból a ragadós csapdába esett egerek tetemét, Judit nagyasszony leóvatoskodik a hokedliről, amelyre – az egerek váratlan feltámadásától tartva – felmenekült, Viola pedig, mint ama Hamupipőke, a kertbéli levélözön összegereblyezésébe kezd.

A szélharang nézi őket, és annyi év után már természetesnek érzi ezt az ismétlődő változatlanságot. Metszett végű bambuszsípjain elsóhajt néhány taktust a Ming-dinasztia idejéből, ami valójában azt jelenti, így kell lennie a dolgoknak, ez a vidékre menekvő tanárok és a diófára akasztott szélharangok sorsa.

István, amikor nem „gazda”, fizikát tanít az észak-magyarországi diáknépnek, de inkább *fizikául* tanítja őket látni és gondolkodni. Meg a törvények macacsságára, és a törvények tiszteletére. Az órák után focizni megy diáknépével, hogy bizonyítsa nekik, a négy szögletzászló között is érvényesek a fizika törvényei és a megegyezés játékszabályai. Esténként szemlét tart mennyezetig érő könyvtára különös állománya fölött, amelyben a csillagászat és az űrkutatás, a fekete lyukak és a fehér óriások szép egyetértésben állnak, alkimisták és kozmonauták története fonódik egymásba, továbbá mindaz, amit az ősröbbségről és a napfogyatkozásról tudni lehet és tudni érdemes. Miközben István ma-

gát ekképpen nyugtatja: – Fizika az egész világ! – A szélharang István számára fonetikai instrumentum, amelynek a közepén, a himbálódzó zsinór végén több-tényezőz ingamozgást végez a faragott bambuszkorong.

Judit nagyasszony a nyelvek, jelesül az angol nyelv tudora. Aki cívisföldön megszólal a szigetországiak nyelvén, mind az ő lingvisztikai fordulatait és szintagmáit használja, ha valamelyikük hibát ejt valamely konferencián vagy tárgyaláson, Mrs. Judit „összevonja a szemöldökét”. Artikulál, olvas, meghallgat és visszamond rádiót, tévét, videót és hangszalagot, de gyaníthatóan – bár ezt ő tagadja – a zöldségesnél is angolul kéri a zöldborsó kilóját, észak-cornwalli tájszólásban.

Ő a ház nagyasszonya, gazdasszonya, beszerzője és beosztója, az étkezési adagok kiosztója, a fogyasztás szabályozója, – past and perfect. A konyhába ugyan be nem enged élő lelket, de bármikor, bárkinek elmagyarázza, miként értik vagy nem értik meg a múlt századi angol nyelvet az e századi angol ifjak, melyik szó mivé fajult vagy nemesedett száz-kétszáz év során, és ha valaki mégis hajdani angol könyvek olvasására vetemednék, miféle angol-angol szótárakkal szerelje föl magát e kockázatos kalandtúrára.

Viola kisasszony mintha a mérleg egyensúlyozó nyelve volna e két erős személyiség között, bár az egyensúlyozás nem könnyű mesterség, légtornász több hullott már alá a világ nagy cirkuszában, mint bűvész vagy oroszlánszelídítő. Viola két táborozás között végzi itt a kertápoló gazda munkáját, kipiheni a versművelő tábor fáradalmait, és felkészül a történelemtábor gyötrelmeire, bár ő maga mindkettőt gyönyörűségnek érzi. Most elhozta magával Krónit is, hadd lásson kerti lakot, tanártestvéreket. Króni az első nap csak ácsorog, kódorog és morfondíroz, de saját fülével fedezi fel a szélharang tompán dünyögő akkordjait.

Erre a két hónapig tartó menedékre gyűjtögetik erejüket a többi tíz hónapban, ide hordják össze az év során megszerzett büszkeségeket és sérelmeket, itt bontogatják széjjel, osztják meg egymással, s bizony nem egyszer örömmel érzi az egyik, amit a másik bánatként akar szétkürtölni. Nagy vallató a távoli vidéki ház, és nagy gondúzó a gyümölcsös.

A kert füve a trópusi őserdőkével vetekszik, tíz hónapon át háborítatlanul burjánzik a csalán, a vadsóska, a disznóparéj meg a többi gyomféleség. A nagyasszony megbeszélte a szomszéd Józsival, hogy nyírja le a fűvet, a nyírás árában is megegyeztek – nagy nehezen. Szomszéd Józsi a fűvet nem nyírta le, a kialakított árat kevesellte, a kocsmában elpanaszolta, hogy a tanárék éhbérért akarják őt dolgoztatni. Az elmaradt munkát látván (illetve nem látván!), júliusban Judit asszony nemes haragra gerjedt, szomszéd Józsi pedig – a tanárok jövetelét megszimatozva – többnapos vidéki munkát vállalt. Judit haragjában ó-angol átkokat sorakoztatott fel (van nekik!), aztán kapta a kaszát, és maga állt neki a derékig érő gaz letarolásának. Vágta némán, vágta haraggal, vágta és átkozta azt, aki egész éven át nem vágta a gázt. Aki pedig nem vágta, ismét csak a kocsmában panaszkolt, hogy a tanárok elveszik előle a munkát. A kert felső sarkában estére tarra vágott kis tisztás szerénykedett. Judit büszke volt fűoszlató tehetségére, szomszéd Józsi pedig ebben az évben István alkudott meg.

Pedig Istvánnak volna ám más dolga is, mint torzsalkodni a késlekedő kaszással. A béke csöndes napjain, amikor a diákok odahaza fociznak, amikor az üstökösök maguk járják égi útjukat, – István fut. Nyalka ifjúsága éveiben futott ő maratont, meglelt férfikora delelőjén fél-maratont, mostanság pedig „túrkört” fut, ami annyit tesz, hogy a szomszédos Túr község faluvégi házaiig vágat el naponta, s onnan vissza jókora kerülővel, erdőszélen,

barázdában, ösvényháton át. Amikor megérkezik, orra hegyéről csöpög a verejték, arcát pedig beletörli feliratot pólójába: Let's run together!

István persze egymagában szalad „tour le tour”, naponta kis győzelemnek érzi szemerkélő esőben vagy trópusi hőségben lefutott kilométereit. Hazatérve pedig nagy körültekintéssel ül neki körmölni edzésnaplóját, amelyet már negyven éve vezet. (Amikor Króni ezt először hallotta, kiesett kezéből a golyóstoll!) István megvallja: futás közben a világmindenség tengelyének érzi magát, és többszereplős történetek kieszelésére is ilyenkor van ideje.

Nyári éjszakákon, amikor a hold csak éjfél tájban kezdi meg vándorútját, Viola és Króni időnként nagy bátorságot gyűjt magába, és kiköltözik a kertbe. Arcközelségbe ereszkedik ilyenkor a csillagtenger, kibontakozik a végtelen Tejút, a mozdulatlan világrendet egy-egy elkésett, serény repülőgép zavarja csak meg hunyorgó lámpáival. Az öreg diófán álmában megszólal, és el is hallgat egy-egy fészeklakó. Sötétnek és némának csak a városi ember mondja az éjszakát, aki a kert sarkában ámulja végig, annak sokat árul el, és sokat üzen az éj. Mintha valamiféle mennyei szélharang szólna hozzájuk.

István – ha nem fut, – a sötét szobában hever és olvas, talán valami sportstatisztikát, Judit a kerti függőágyon, a Büszkeség és balítélet új angol kiadását böngészi. Viola a jövő héten a Napkirály udvarába vezéri táborozó csemetéit, most krinolin konteszeokról, színpompás színjátékról, bölcs Voltaire-ekről és „cukros ételekről” gyűjt szorgalmasan adatokat, hogy ezt a hajdan szép múltat legalább képről mutathassa meg diáknépének. Króni, a fáskamrának dőlve, elmereng a bujdosó Mikes Kelemen sorsán Rodostóban, ujját a könyv lapjai közt felejtve. Aztán eldörmögi esténként: – Azért megnézném azt a Márvány-tengert!

Augusztus közepén István egyik nap azzal tér haza a futásból, hogy a fecskék még alig gyülekeznek a villanydróton. A háziak fülük botját se mozgatják erre a negatív közlésre. Két nap múlva adja hírül István, hogy most sem üldögélnek a dróton, de a levegő már tele csiviteléssel és villámformájú kis fecskesüvölvényekkel. A háziak szorítanak a kis fecskéknek, mert hosszú út áll előttük a villanydróttól az afrikai szavannáig és vissza. Elnéznek a ház fölé, az öreg diófa fölé, és mintha máris hallanák a készülődő fecskénépet. Nem, nem, csak ez a bolond szélharang kondult meg, oda se neki! Amikor István másnap hazaér az újabb túrkórból, már szóhoz se juthat, úgy kiáltják felé egyszerre mindannyian: – Hallod, hallod a fecskéket?

Két nap múlva kezdődik a tábor, fellép a Napkirály, a francia, lejjebb ereszkedik, naponta tart őrszemlét a kert és a diófa fölött. Viola siet, be kell fejezni a levélgyűjtést, pótolni az eltüzelt aprófát. István siet, meg kell szögelni a leszakadt kamraajtót, és megerősíteni a kapu tartóoszlopát. Judit sietve olvas: ezt a lányt még mindig nem adták férjhez, alig két nap, és még nyolcvan oldal, ez már csak Balítélet...

Óriási kupacokban szürkül a fűzfalevél, a szél föl-fölkapja, széthordja a kupacokat, Króni a kupacokat zsákba gyömöszöli. Viola gereblyéz, nyír, fűz, akác adja bőven a levelet, a dió még őrzi egy hónapig, azt majd szeptember végén kell összegyűjteni. Meg persze a termését is, ami lefagyott, meg amit ellopnak az idén is, – azért csak lesz legalább egy szakajtóval. A kert sarkán, ahol az a tisztára kaszált négyyszög büszkélkedik, délutánra dombbá magasodik a sok összehordott levél. Viola most nem enged, ő gyűjt tüzet, ő forgatja a vasvillát, a villanyél magasabb, mint az őt emelgető tanárnő. Akinek a fejében már a Napkirály lakik...

A tűz nehezen kap bele a szétrebbenő levélzónbe, inkább füstöt ereget, mint lángot. Viola óvatosan emeli a villával a pernyét, Króni a tűz elé térdel, és a parázs közepébe fúj, hármat. A tűz fellobban, a levelek halkán zizegni kezdenek. Közben sötét lesz teljesen, a tűz ráveti árnyékukat a kamra falára. A szikra, a pernye ég felé száll, aztán visszahull. Valahogy szomorú tűz ez, csak elemészt, amit a feje fölé kap, szépséget alig ad. Azért Viola és Króni el nem mozdul mellőle. A levél elfogy, a tűz elhamvad, a kert sötétbe borul. Rossz nap, rakodás, mindennek meg kell lennie, de semmi sincs meg. Aztán meglesz minden, és – jaj! – már semmi munka, már minden a helyén, a kertben tovább nő a fű, éjszaka harmat este be a levelek megfeketült halmát. István még körülkeríti a kút házát madzaggal, nehogy valami ostoba macska belezuhanjon, Króni a csomagokat hordja a kocsinhoz, Viola szép komótosan kikormányozza hármuk autóját az útra. Judit visszaszalad, leakasztja a szélharangot az öreg diófa alsó ágáról, és beviszi a házba.

Barna Péter, lapunk új irodalmi szerkesztője bemutatkozik

Lapis József leköszönt az irodalmi szerkesztői tisztségről és a továbbiakban a Tanácsadó Testület tagjaként segíti folyóiratunkat. Az új szerkesztő **Barna Péter** újságíró, kritikus, blogger 1988-ban született Sátoraljaújhelyben. Sárospatakon nőtt fel, az Árpád Vezér Gimnáziumban érettségizett, majd a Debreceni Egyetem magyar nyelv és irodalom szakán végzett. Kommunikációs területen és újságíróként dolgozik Budapesten. Újságírói pályafutását 2008-ban kezdte. Az Alföld Stúdió és a Fiatal Európa Szerkesztőség korábbi tagja, a KULTer.hu alapítója és 2012 végéig főszerkesztő-helyettese, a Szkholion művészeti és szakfolyóirat szerkesztője volt.